

Załącznik Nr 1
do Umowy
z dwudziestego grudnia 2019r.

Joanna Podolska-Płocka

AUTORSKI PROGRAM MERYTORYCZNY
prowadzenia Centrum Dialogu im. Marka Edelmana
w Łodzi w latach 2020-2025

Centrum Dialogu zostało powołane decyzją Rady Miejskiej w Łodzi w sierpniu 2010 roku. Dwa miesiące później, otrzymało imię Marka Edelmana. Instytucja zaczęła funkcjonować z początkiem 2011 roku, a w kwietniu - w wyniku konkursu ogłoszonego przez Prezydenta Miasta Łodzi - objęłam stanowisko dyrektora, przedstawiając swoją koncepcję i autorski program merytoryczny. Rozpoczynając pracę od przysłowiowych fundamentów, wypełniając cele statutowe instytucji wyznaczone przez Radę Miejską Łodzi, udało mi się wraz z Zespołem zbudować nowoczesną, odrębną i wyjątkową instytucję, która zajmuje się pamięcią, historią i tożsamością miasta. Współpracując z polskimi i zagranicznymi artystami, ekspertami, naukowcami, wykorzystując nowoczesne metody edukacyjne, autorskie programy i twórcze rozwiązania, Centrum Dialogu proponuje dynamiczną i różnorodną ofertę kulturalną i edukacyjną, adresowaną zarówno do społeczności polskiej, jak i zagranicznej, która coraz liczniej odwiedza instytucję i Łódź. Wśród zagranicznych gości są zarówno badacze i dziennikarze, nauczyciele i studenci historii oraz kierunków zajmujących się pamięcią, jak również studenci i uczniowie z różnych krajów przyjeżdżający do Polski na wycieczki, których ważnym elementem jest edukacja związana z historią II wojny światowej, a także studenci Erasmusa spędzający w Łodzi od jednego do kilku semestrów. Sądzę, że w tym stosunkowo krótkim czasie Centrum Dialogu im. Marka Edelmana zaistniało na kulturalnej mapie Łodzi, jest także rozpoznawalną instytucją w Polsce, a jako instytucja zajmująca się pamięcią funkcjonuje również na mapie Europy, co potwierdzają zaproszenia do współpracy przy ogólnopolskich i międzynarodowych projektach, festiwalach, działaniach, a także listy rekomendacyjne, które przedstawiam. Myślę, że nie bez dużej przesady można powiedzieć, że Centrum Dialogu znajduje się w ścisłej czołówce miejskich instytucji kultury rozpoznawalnych poza Łodzią. Jednak przystępując do konkursu na kolejną kadencję chciałabym wprowadzić pewne zmiany i inaczej postawić akcenty w przyszłych latach, by instytucja – nie tracąc nic z wypracowanego dorobku – mogła jeszcze rozszerzyć swoją formułę i ofertę. Zgodnie z wymaganiami konkursu przedstawię poniżej ocenę dotychczasowego dorobku instytucji oraz plany jej rozwoju i działań w latach 2020-2025.

DOTYCHCZASOWY DOROBK CENTRUM DIALOGU

Zgodnie z założeniami statutowymi Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi jest otwartą, świecką instytucją kultury, działającą ponad podziałami politycznymi, a jego podstawowym celem jest prowadzenie działalności edukacyjno-kulturalnej, dotyczącej przede wszystkim popularyzowania dorobku różnych kultur, promowanie wielokulturowego i wieloetnicznego dziedzictwa Łodzi, ze szczególnym uwzględnieniem kultury żydowskiej – co podkreślono w statucie – oraz upowszechnianie idei tolerancji i przeciwdziałanie przejawom rasizmu, ksenofobii i braku szacunku dla ludzi odmiennych światopoglądów, pochodzenia i kultury. W statucie Centrum Dialogu zapisano także, że instytucja ma realizować projekty upamiętniające łódzką społeczność żydowską oraz działania na rzecz upamiętnienia Ocalałych i Sprawiedliwych oraz ich rodzin, co faktycznie ma miejsce od 2011 roku. W imieniu władz Łodzi Centrum Dialogu organizuje – we współpracy z innymi partnerami - coroczne miejskie uroczystości dedykowane upamiętnieniu historii Litzmannstadt Getto (w roku 2014 i 2019 były to ogromne wydarzenia z udziałem kilkuset gości z zagranicy, przedstawicieli ambasad, konsulatów i organizacji międzynarodowych) oraz tzw. obozu cygańskiego utworzonego przez Niemców na terenie getta w listopadzie 1941 roku i zlikwidowanego trzy miesiące później. Centrum Dialogu od 2011 roku organizuje także przyznawanie w imieniu Prezydenta Miasta Łodzi tzw. Drzew Pamięci w Parku Ocalałych osobom pochodzącym z Łodzi, które przeżyły Zagładę i organizuje ceremonie przyznawania certyfikatów nadania Drzew Pamięci. Utrzymuje również kontakt z rodzinami Ocalałych z Łodzi i ze świata (od 2011 roku przyznanych zostało ponad 200 nowych certyfikatów osobom, które dostały swoje drzewko w Parku Ocalałych). Centrum gromadzi też informacje o rodzinach, przygotowuje wystawy, publikacje i spotkania.

Aby wypełnić zadania nadane przez statut w pierwszych latach istnienia Centrum Dialogu postawiło sobie cele związane z wielokulturową Łodzią, szczególnie uwzględniając zadania związane z kulturą żydowską, historią getta łódzkiego i Ocalałymi oraz upowszechnianiem idei tolerancji i przeciwdziałania rasizmowi. I bez wątpienia z tych tematów zrezygnować nie można, chyba że zostaną one przekazane innej instytucji. Taki cel przyświecał idei utworzenia Centrum Dialogu w Łodzi w 2010 roku (wiem o tym, bo byłam w zespole przygotowującym wizję przyszłego Centrum). Kalendarz tych wydarzeń jest bardzo bogaty i w zasadzie obejmuje cały rok. Są to wydarzenia cykliczne, choć program nigdy się nie powtarza i za każdym razem wymaga zdobycia na nie funduszy, zaplanowania nowych spotkań, zaproszenia innych gości, zorganizowania atrakcyjnych działań artystycznych i edukacyjnych. Przez cały rok wręczane są certyfikaty Drzew Pamięci i prowadzona jest edukacja tematyczna. Trudno jest całkowicie zrezygnować z tych wydarzeń, tym bardziej, że potrzeby edukacyjne są ogromne. Do Centrum zgłasza się bardzo wiele szkół z Łodzi i z całej Polski, zwracają się nauczyciele, by przeprowadzić dla nich tematyczne lekcje o wojnie, o łódzkim getcie, o ważnych tematach związanych z historią i mimo, że podobną tematyką zajmuje się także Muzeum Tradycji Niepodległościowych, potrzeby są ogromne. Zwłaszcza, że edukacja szkolna takich tematów nie dotyka, programy są przeładowane i niewielu nauczycieli historii w ogóle omawia temat II wojny światowej. Mamy świadomość misji. A dziś, gdy na świecie, w Europie i Polsce

atmosfera przypomina nastroje z lat 30. XX wieku, które doprowadziły do najstraszniejszej w dziejach świata wojny, a historię wykorzystuje się politycznie i instrumentalnie, z pewnością te tematy są ogromnie ważne, by wychować świadome społeczeństwo. Ale z pewnością można w przyszłości nieco inaczej postawić akcenty, skupiając się na pokazaniu różnorodności, wielokulturowości i ucząc się wzajemnie tolerancji, akceptacji i mądrości. I w taki sposób widziałabym przyszły rozwój Centrum.

Przez trzy lata Centrum Dialogu funkcjonowało bez stałej siedziby, dopiero od 2014 roku mieści się w nowym, specjalnie zaprojektowanym budynku, znajdującym się w Parku Ocalałych, w sąsiedztwie miejsca, gdzie stoi Pomnik Polaków Ratujących Żydów w czasie II wojny światowej, obelisk Żegoty i Kopiec Pamięci z ławeczką Jana Karskiego. Działalność Centrum wyznacza także znajdujący się w niedalekiej odległości teren łódzkiego getta. Ze względu na położenie oraz program i echa medialne dużych międzynarodowych wydarzeń, które Centrum organizuje (jak np. kolejne rocznice likwidacji Litzmannstadt Getto, o których mówią wszystkie media, bo przyjeżdżają na nie przedstawiciele wielu krajów i wysokiej rangi politycy) oraz liczne i bardzo widoczne grupy izraelskiej młodzieży, które odwiedzają Park Ocalałych i Centrum, wiele osób, które nie znają programu instytucji jednoznacznie kojarzą Centrum Dialogu, że to instytucja zajmująca się wyłącznie „tematyką żydowską”, co nie do końca jest prawdą.

Od początku istnienia Centrum Dialogu ściśle współpracuje z mniejszościami, z łódzkimi Romami, ze społecznością muzułmańską, bardzo bliski kontakt i regularne działania (m.in. w ramach Kolorowej Tolerancji, świąt religijnych, spotkań dotyczących dialogu ekumenicznego, a od dwóch lat w ramach Nocy Świąt) prowadzimy we współpracy z parafią ewangelicko-augsburską, parafią prawosławną, kościołem baptystów, parafią ewangelicko-reformowaną, nie pomijając oczywiście kościoła katolickiego – w ostatnich dwóch latach organizowaliśmy kilka wydarzeń we współpracy z Kurią Metropolitalną Łódzką. W 2015 roku wykładem prof. Władysława Bartoszewskiego, rozpoczął się w Centrum Dialogu cykl „Tłumaczenie świata”, w którym poruszane były i analizowane najbardziej aktualne wydarzenia na świecie. Genezę tego, co działo się wówczas na Ukrainie, przedstawił politolog z Uniwersytetu Łódzkiego, prof. Przemysław Żurawski vel Grajewski. O Koranie oraz wybranych aspektach prawa muzułmańskiego i związkach cywilizacji islamu z cywilizacją zachodnią, wykladał prof. Marek Dziekan, szef Katedry Bliskiego Wschodu i Północnej Afryki UŁ. O sytuacji Izraela przed i po wyborach oraz o konflikcie izraelsko-palestyńskim w chwili, gdy na Bliskim Wschodzie wybuchają poważne konflikty, mówił dziennikarz Konstanty Gebert. Spotkania cieszyły się ogromnym zainteresowaniem publiczności. Pozwoliły zainteresowanym pogłębić wiedzę, a niektórym słuchaczom pokazały, że w przeszłości można szukać wyjaśnienia wielu współczesnych konfliktów, uświadomiły także, że historia – niestety – się powtarza. W sposób drastyczny uwidocznili to kryzys migracyjny, który najbardziej ostrą formę przyjął latem i jesienią 2015 roku wywołując falę nienawiści, rasizmu, ksenofobii i szowinizmu w Europie, objawiającą się zwłaszcza niechęcią i agresją wobec uchodźców, w tym przede wszystkim wobec muzułmanów. Muzułmanie świętowali nawet w Centrum swój Ramadan opowiadając łódzianom, czym jest to święto dla islamu.

Sytuacja w Europie, a także w Polsce, język nienawiści w mediach i w internecie, agresja wobec mieszkających w Polsce obcokrajowców, także zagranicznych studentów w Łodzi, zmusiły już w 2015 roku Centrum Dialogu, do weryfikacji systemu edukacji i głębszej refleksji, w jaki sposób rozmawiać o trudnych i niezwykle aktualnych problemach, które wywołują burzliwe emocje. Jak rozmawiać nie tylko z już przekonanymi do dialogu, ale jak wyjść z ważnym humanistycznym przesłaniem i edukacją do szerszej publiczności. Ale jest to problem, przed którym stają wszystkie organizacje i instytucje zajmujące się interkulturowym dialogiem.

We współpracy z Uniwersytetem Łódzkim Centrum Dialogu przygotowało całoroczny cykl „ŚWIAT ISLAMU. Korzenie, rozwój, stereotypy”, który dotyczył wielu aspektów, w tym kultury i sztuki islamu, ale przede wszystkim w sposób merytoryczny przedstawiał genezę ładu terytorialnego i politycznego na Bliskim Wschodzie, omówił przebieg i konsekwencje Arabskiej Wiosny, a także opowiadał o powstaniu Państwa Islamskiego i międzynarodowych konsekwencjach ostatnich wydarzeń, w tym potężnej fali uchodźców w Europie. Aby temat trafił również do szkół przygotowana została tzw. „EduAkcja” – specjalne zajęcia opracowane w reakcji na aktualne wydarzenia pt. „Piramida nienawiści. Jak powstają totalitaryzmy?”. Kolejnym krokiem był cykl zajęć z historii XX i XXI wieku skierowany do uczniów szkół średnich, podczas którego edukatorzy Centrum Dialogu rozmawiali z młodzieżą o aktualnych wydarzeniach. Przez wiele miesięcy najbardziej oczekiwanym i pożądanym tematem, będącym odpowiedzią na zapytania i prośby nauczycieli i dyrektorów łódzkich szkół – był kryzys migracyjny. Wiemy, że Centrum Dialogu uzupełnia lukę programową i pomaga szkołom w rozwiązaniu wielu problemów. Zdajemy sobie sprawę, że nauczycielom brakuje narzędzi do prowadzenia takich zajęć, dlatego w 2019 roku – po śmierci prezydenta Gdańska i ogromnej fali mowy nienawiści podjęliśmy współpracę z Centrum Rozwoju Edukacji i przygotowaliśmy warsztaty dla nauczycieli o dwie konferencje „Mocna Moc Słowa” oraz „Metoda rozwiązywania konfliktów”. Wydział Edukacji UMŁ pomógł nam zrealizować film przeciwko mowie nienawiści w internecie. Podjęliśmy współpracę z blogerami, którzy mają obecnie niebywałą moc oddziaływania. Prowadzimy także działania antydyskryminacyjne z Policją i różnymi organizacjami pozarządowymi. I ten temat oraz różnorodne antydyskryminacyjne działania chciałabym kontynuować w kolejnej kadencji. Będą to przede wszystkim warsztaty służące wspieraniu działań antydyskryminacyjnych realizowane we współpracy z różnymi organizacjami pozarządowymi, Uniwersytetem Łódzkim i Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Szczególnie dużo uwagi chcemy przyłożyć do pracy z organizacjami i stowarzyszeniami, które skupiają mieszkających w Łodzi obcokrajowców. Nie jest nawet zdiagnozowane, ilu w Łodzi mieszka cudzoziemców na stałe. Musimy wypracować nowy język rozmowy, dialogu i współpracy, który pozwoli zbudować nowe otwarte na różnorodność społeczeństwo.

BAŁUTY – GENIUS LOCI

Centrum Dialogu to jedna z niewielu instytucji kultury znajdująca się na obszarze dawnych Bałut, które wśród mieszkańców Łodzi, a także w pamięci zbiorowej Polaków, mają opinię dzielnicy trudnej, niebezpiecznej i od przynajmniej stulecia cieszącej się złą sławą, dlatego wymagająca wielostronnych działań rewitalizacji społecznej. W 2015 roku Centrum Dialogu zainicjowało w całym mieście wiele wydarzeń wokół stulecia przyłączenia Bałut do Łodzi pod hasłem „Miasto Bałuty”,

w tym cykl wykładów, spacerów i warsztatów, których efektem były dwie edycje „Bałuckiego Słownika”, gra miejska, gra memory, cykl filmów o Bałutach i wystawa realizowana razem z Akademią Sztuk Pięknych na starych bałuckich kamienicach, a także dwie ważne i odbijające się dużym echem w mieście imprezy: „Bigiel na Żytniej” (w którym uczestniczyło ponad 2 tysiące osób) i „Bigiel na Młynarskiej”. Ten teren wymaga wieloaspektowych i długoterminowych działań rewitalizacyjnych. Próba także innego spojrzenia na Bałuty i Stare Miasto był organizowany przez Centrum z ogromnym sukcesem piknik rodzinny w Helenowie, który przyciągał setki mieszkańców Łodzi. Zaczęliśmy od Helenowa literackiego z Tuwimem w tle, był też Helenów teatralny, filmowy, swingujący i awangardowy. Impreza była znakomita, ale organizując w 2019 rok wydarzenia Roku Marka Edelmana i 75. Rocznicy likwidacji Litzmannstadt Getto i nie mając finansowego zabezpieczenia imprezy, musieliśmy zrezygnować z kolejnego pikniku. Ale temat Bałut i uaktywnienia tej części Łodzi jest mi szczególnie bliski i chciałabym go kontynuować w kolejnej kadencji. Tym bardziej, że jest to obszar naznaczony wieloma traumami i wymagający rewitalizacji społecznej. To kolejny ważny temat w kadencji 2020-2025.

Przygotowania do rozmowy o Bałutach i realne działania z mieszkańcami rozpoczną się już wiosną 2020 roku. Wybrani przez nas animatorzy, którzy znają społeczność lokalną, a także są artystami (m.in. Łukasz z Bałut i Artur Chrzanowski) we współpracy z pracownikami Centrum Dialogu i studentami animacji kulturalnej i pedagogiki społecznej oraz streetworkerami, będą starać się nawiązać szerszą relację z mieszkańcami Bałut. Chodzi o to, aby sami mieszkańcy zdecydowali o kształcie wspólnych działań w bałuckiej przestrzeni sąsiadującej z Centrum i Akademią Sztuk Pięknych. Nie będzie to jednorazowe, ale wieloletnie zadanie, które będzie kontynuacją i ugruntowaniem naszych dotychczasowych doświadczeń, ale będzie wchodziło głęboko w tkankę dzielnicy – zwłaszcza okolic Centrum i ASP (Wojska Polskiego, Franciszkańska, Młynarska, teren Starego Miasta i Bałuckiego Rynku). Warto zaznaczyć, że Centrum Dialogu jest częścią Koalicji na Rzecz Bałut, która skupia instytucje i ludzi, dla których Bałuty są ważne.

KONTAKTY

Jednym z ważnych zadań, które także powinno być kontynuowane przez Centrum Dialogu niezależnie od tego, kto zostanie kolejnym dyrektorem, jest gromadzenie informacji i utrzymywanie kontaktu z rodzinami łodzian rozsianymi po całym świecie. To jedno z ważnych zadań, które stawiałabym sobie w kolejnej kadencji, by stworzyć bazę kontaktów. Tym bardziej, że wśród tych osób jest wielu biznesmenów, naukowców, artystów. Załącznikiem tego jest baza osób, których rodziny mają Drzewa Pamięci w Parku Ocalałych. Chciałabym zapraszać ich do Łodzi, a także w sposób stały (raz do roku) organizować specjalne wydarzenia im dedykowane: z postawieniem nacisku na ich współczesne miejsca, kraje i profesje. W roku 2021 będzie to rok dedykowany rodzinie Libeskindów. Planujemy wydanie książki o Natanie Libeskindzie, wystawę jego prac malarskich, a także architektonicznych projektów Daniela Libeskinda połączone z wydarzeniami muzycznymi – Libeskind nie tylko był wirtuozem muzycznym jako dziecko, ale jest znanym melomanem. Mam nadzieję, że to wydarzenie zostanie

wpisane w program Festiwalu Łódź Czterech Kultur, który mógłby być takim corocznym świętem łodzian mieszkających tu, ale tych rozsanych po całym świecie.

PUBLIKACJE

Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi od początku istnienia prowadzi szeroką działalność edukacyjną, organizuje wydarzenia kulturalne, w tym Festiwal Łódź Czterech Kultur (dwukrotnie w 2011 i 2012, oraz od 2017 r.). W zakres działań instytucji wchodzi także działalność wydawnicza i popularyzatorska. Za jedno z osiągnięć, z których jestem szczególnie dumna, jest stworzenie Biblioteki Centrum Dialogu i wydanie w niej m.in. trytomowej powieści urodzonej w Łodzi, a mieszkającej po wojnie w Kanadzie, Chavy Rosenfarb pt. „Drzewo życia” przetłumaczonej z języka jidysz i wydanej ze wsparciem finansowym jej córki, Goldie Morgentaler, profesor literatury z Kanady. Wydaliśmy także powieść graficzną, która pozwala młodym ludziom poznać trudny temat getta, a w 2019 roku komiks o Marku Edelmanie. W 2020 roku planuję wydanie dwóch kolejnych ważnych książek napisanych o Łodzi przez łódzkich emigrantów: kolejną powieść Chavy Rosenfarb dotyczącą Łodzi międzywojennej (mamy już deklarację dofinansowania przez syna pisarki Abrahama Morgentalera) i książki Anette Liebeskind (siostry znanego architekta Daniela Liebeskinda) o jej ojcu Natanie. Docelowo w Bibliotece Centrum Dialogu chciałabym wydawać przynajmniej jeden tytuł rocznie – książki niedostępne po polsku, dotyczące Łodzi, mówiące o wielokulturowej Łodzi przeszłości, ale także pokazujące Łódź współczesną, gdzie obok nas żyją Ukraińcy, Rosjanie, Wietnamczycy, Holendrzy, Francuzi, Niemcy, Chorwaci. Książka o Łodzi dla obcokrajowców przygotowana we współpracy Centrum Dialogu z Uniwersytetem Łódzkim już jest przygotowywana. Będzie dostępna po polsku i angielsku w roku 2020.

Projekty przygotowywane przez Centrum mają charakter zarówno lokalny, jak i międzynarodowy. Na te publikacje zawsze są znajdowane granty, a książki trafiają do dystrybucji, są też obecne na Targach Książki, na festiwalach oraz konferencjach.

MISJA

Misja Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi idealnie wpisuje się w główne założenia strategii i Polityki Rozwoju Kultury 2020+ dla Miasta Łodzi. Nawet misja jest bardzo zbliżona. Czerpiąc w niej można sparafrazować: Centrum Dialogu im. Marka Edelmana „opierając się na dorobku XIX-wiecznej wielokulturowej historii Łodzi i tożsamości jej mieszkańców, zmierza do otwartego interdyscyplinarnego, kulturotwórczego dialogu”, którego celem jest budowa pozbawionego stereotypów, niechęci i nienawiści, otwartego na różnorodność społeczeństwa.

Od samego początku większość realizowanych przez Centrum Dialogu projektów ma bardzo aktualny kontekst, w kolejnych latach chciałabym jeszcze bardziej podkreślić i wyodrębnić współczesny i wielokulturowy aspekt Łodzi, zgodnie z przyjętą zasadą: PAMIĘTAĆ, ROZUMIEĆ, DZIAŁAĆ.

Pamiętać przeszłość //Remember Past
Rozumieć współczesność// Understand Today
Budować lepszą przyszłość// Create Future

1. Pamiętać przeszłość //Remember Past

Łódzkie Centrum Dialogu powstało przede wszystkim, żeby pamiętać i uczyć o przeszłości: przeszłości Łodzi i przeszłości Polski, ale jednocześnie, by z poznawanej historii wyciągać wnioski, które pozwolą kolejnym pokoleniom budować lepszą przyszłość. Taka misja przyświeca instytucji od początku jej funkcjonowania i taka misja przyświecać powinna funkcjonowaniu Centrum w kolejnych latach. Również w ten sposób widziałabym rozwój tej instytucji w latach 2020-2025. Jak już wyjaśniałam ze względu na zapisy statutowe, ale także moje osobiste przekonanie o historycznej randze i wadze tych działań, dotychczas znaczna część działalności była dedykowana przeszłości i historii żydowskiej Łodzi, społeczności żydowskiej, historii getta, Ocalałym i Sprawiedliwym, ale także innym współtworzącym je kulturom: Niemcom i Rosjanom. I bezwzględnie te tematy powinny zostać uwzględnione i pogłębione w działalności Centrum w kolejnych latach, ale widząc ogromną potrzebę rozwinięcia czy rozszerzenia działalności Centrum Dialogu o inne kultury, zwłaszcza te współtworzące Łódź współczesną, chciałabym otworzyć Centrum w znacznie większym stopniu dla mieszkających tu przedstawicieli innych narodowości, grup etnicznych, religii, a także zbudować w Łodzi instytucję, która może poszczycić się kompetencjami interkulturowymi.

Centrum Dialogu ma już od wielu lat bliski kontakt z przedstawicielami niemal wszystkich działających w Łodzi religii i wyznań, organizuje spotkania, dyskusje, oprowadzania szlakiem czterech łódzkich kultur i narodów, nadszedł czas na rozwinięcie tego tematu. Przygotowywane przez nas projekty będą pogłębiały dialog i kompetencje interkulturowe, bo będą powstawały we współpracy z mieszkającymi w Łodzi przedstawicielami innych kultur. Już w Centrum Dialogu zatrudniamy ukraińskich studentów, którzy pracują z nami i opracowują projekt spotkań – koncertów, wykładów i warsztatów - dla mieszkających w Łodzi Ukraińców, które pomogą nam się wzajemnie poznać.

Edukacja będzie przebiegała wielotorowo i na różnych poziomach, zarówno dla dzieci i młodzieży, jak dorosłych, w tym dla seniorów oraz obcokrajowców, zarówno mieszkających w Łodzi, jak i odwiedzających Łódź czasowo. W 2019 roku przygotowany został w ramach programu finansowanego przez Ministerstwo Kultury projekt „Świątynie 4 kultur”, dzięki któremu wyprodukowaliśmy zabawki edukacyjne pokazujące 4 świątynie Łodzi: kościół katolicki, cerkiew, synagogę i kościół ewangelicki. Ta pomoc edukacyjna może być wykorzystywana w zajęciach z najmłodszymi, ale też z dorosłymi, pozwala rozmawiać na różnym poziomie o stereotypach, konfliktach i mostach, które mogą nas zbliżać, nie dzielić. W kolejnych latach planuję przygotować kolejny podobny projekt pokazujący różne alfabety, którymi posługiwali się łodzianie kiedyś: alfabet łaciński, hebrajski,

cyrylica i pismo gotyckie, a także stworzenie materiałów edukacyjnych i programów, które pozwolą rozmawiać też o współczesności: jakim językiem mówią Ukraińcy, jak zapisywany jest ich język, jaka jest ukraińska tożsamość, co łączy i dzieli Polaków, Rosjan i Ukraińców.

EDUKACJA

Aby poznawać przeszłość i uczyć historii Centrum Dialogu im. Marka Edelmana zbudowało różnorodny program edukacyjny skierowany do odbiorców w różnym wieku: dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych, dla studentów wyższych uczelni, w tym studentów Erasmusa oraz wykłady i warsztaty dla dorosłych, w tym także dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, którzy mają w Centrum wsparcie. Organizujemy dla nich wykłady i warsztaty oraz projekcje filmowe. Oferta edukacyjna może być realizowana zarówno w Centrum Dialogu, jak i w szkołach, w zależności od potrzeb nauczycieli i możliwości kadrowych i czasowych Centrum. Stałe zajęcia dotyczą zarówno historii II wojny światowej, historii i życia w Litzmannstadt Getto, wielokulturowej Łodzi, jak i ważnych postaci dla Łodzi i dla Polski: Jana Karskiego, Marka Edelmana, Arnolda Mostowicza, ale także innych ważnych osób. Dodatkowo co roku wybierany jest temat, wokół którego przygotowywany jest specjalny program edukacyjny, któremu towarzyszą odrębne działania. Rok 2014 dedykowany był Janowi Karskiemu. W kwietniu 2014 roku, dokładnie w setne urodziny Jana Karskiego, a - co jest istotne dla lokalnej tożsamości miasta - rodowitego łódzianina, w nowym budynku otwarta została duża biograficzna wystawa „Karski. Nie dać światu zapomnieć” przygotowana we współpracy z Narodowym Centrum Kultury (kurator: Jarosław Suchan), której przez blisko dwa lata towarzyszyło wiele działań edukacyjnych, projekcje filmowe, wykłady, otwarte spotkania. Już w 2013 roku powstał Klub Kuriera stworzony przy Centrum Dialogu dla uczniów łódzkich szkół ponadgimnazjalnych zainteresowanych historią, którzy nie tylko sami poznawali historię Jana Karskiego i jego misji, ale potem edukowali swoich rówieśników stając się emisariuszami historii. Grupa zapaleńców ruszyła m.in. szlakiem Karskiego po Polsce. Młodzi emisariusze byli m.in. w Warszawie, Izbicy i Bełżcu, w Krakowie i Nowym Sączu. Klub Kuriera jako innowacyjne działanie edukacyjne – docenione i nagradzane - jest kontynuowany i corocznie otrzymuje dofinansowanie ze strony Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”. Z pewnością idea powinna być kontynuowana przez kolejne lata. Kolejne pokolenia uczniów z Łodzi i z Polski mogą i powinni poznawać historię emisariusza z Łodzi. Zwłaszcza obecnie, gdy młodzi ludzie nie mają zbyt wielu autorytetów, postać Jana Karskiego jest bohaterem, który może uczyć historii.

W 2016 roku młodzież z Klubu Kuriera zajęła się tematem Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata, w 2017 roku - losem dzieci w czasie II wojny światowej. Uczniowie łódzkich gimnazjów i liceów przygotowali - w formie publikowanych gazetek - „Raport 2017: Dzieci”, w których przypominali wydarzenia historyczne, ale także zastanawiali się nad sytuacją dzieci współcześnie, zarówno w Polsce, jak i w miejscach toczących się wojen, w Syrii i na Ukrainie. Towarzyszyła im przygotowana we współpracy z Helsińską Fundacją Praw Dziecka, Rzecznikiem Praw Dziecka i Fundacji Unicef, wystawa pt. „Nie ma dzieci są ludzie. Prawa

Dziecka to Prawa Człowieka". Wystawa została otwarta 1 czerwca 2017 roku w przestrzeni Centrum Dialogu, a specjalne prace na nią – interpretacje artystyczne wybranych Praw Dziecka - zaprojektowali studenci Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi. Także projekt wystawy został przygotowany przez młodzieżową artystkę, absolwentkę ASP, Weronikę Hryniewicz. Ekspozycja była finalizowana 20 listopada 2017 r. Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka, ale tak się spodobała, że została przygotowana jej wersja mobilna. Wystawa opracowana w języku polskim, angielskim i francuskim wędruje teraz po szkołach. Wersja francuska została przygotowana i sfinansowana we współpracy z Instytutem Francuskim. To jest też pomysł, który powinien być kontynuowany w kolejnych latach, od 2017 roku nasza wystawa była już w wielu miejscach, m.in. w Opolu, Wrocławiu i w kilku miastach na Pomorzu. Podróżują także dwie inne wystawy przygotowane przez Centrum Dialogu: „Artur Szyk. Człowiek dialogu” (Wilno, Lwów, Warszawa, Kraków, „Bobkowski. Chuligan Wolności” (Kraków, Warszawa, Poznań), „Bajgelman. Ślady” – o kompozytorze i jednym z twórców łódzkiej Filharmonii (Wrocław, Warszawa). W 2020 roku mobilna wystawa o Marku Edelmanie przygotowana w Roku Marka Edelmana dla młodzieży i przez młodzież – będzie wędrowała po szkołach Łodzi i regionu łódzkiego, potem ruszy w Polskę.

Klub Kuriera daje szansę także podjęcia z młodzieżą wielu trudnych tematów. Przy okazji realizowania projektu o prawach dziecka niezwykle aktualne były dla młodzieży rozmowy na temat trwającej właśnie wojny w Syrii, losu uchodźców, o których dowiadawali się z mediów i sytuacji dzieci pozbawionych dostępu do edukacji. Zainteresowała ich m.in. postać Malali Yousafzai, najmłodszej noblistki, pakistańskiej dziewczynki walczącej o prawa kobiet do edukacji, poznali także biografię Aliny Margolis-Edelman, pediatry, która niosła pomoc dzieciom w różnych zakątkach globu jako Lekarz Świata, a zakładała także w Polsce Fundację Dzieci Niczyje (obecnie Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę). Te historie opisywali w trzech numerach „Raportu” (projekt dofinansowany przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”).

W roku 2018, w związku ze stuleciem Niepodległości Polski, działania edukacyjne Centrum Dialogu koncentrowały się wokół rozmowy o patriotyzmie. Podczas zajęć dla dzieci, młodzieży i dorosłych przypomniana była historia niepodległej, wielokulturowej Łodzi. Ale młodzi ludzie musieli sobie i dorosłym zadać pytanie, czym jest patriotyzm w czasach pokoju. Również kolejny projekt Klubu Kuriera realizowany ponownie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”, zakładał stworzenie internetowego kanału telewizyjnego pt. „Kurier TV”. Powstało sześć odcinków, które w całości dostępne są na kanale Centrum Dialogu na platformie Youtube, w których młodzież opowiada o swojej wizji polityki i patriotyzmu.

Zwłaszcza w obliczu gorącej debaty w Polsce wokół polityki historycznej, rozmowa o tym jak definiują patriotyzm ich rówieśnicy, nauczyciele czy artyści, było ciekawym i rozwijającym doświadczeniem dla młodych klubowiczów.

Rok 2019, ze względu na stulecie patrona Centrum Dialogu i dziesięciolecie jego śmierci, w dużej mierze dedykowany jest Markowi Edelmanowi. Młodzież pod okiem edukatorów z Centrum Dialogu poznaje biografię Marka Edelmana, który był świadkiem i uczestnikiem większości ważnych wydarzeń XX stulecia.

Wyznawane przez Edelmana zasady i poglądy, a także jego pełne mądrości słowa i refleksje, służą pracownikom Centrum Dialogu do rozmowy z młodymi ludźmi zarówno o przeszłości (o historii Zagłady, powstaniu w getcie warszawskim, narodzinach totalitaryzmów, czasach PRL, relacjach polsko-żydowskich i wielu innych tematach), jak i o postawach moralnych. „Jak się przyglądasz złu i

odwracasz głowę albo nie pomagasz, kiedy możesz pomóc, to stajesz się współodpowiedzialny. Bo twoje odwrócenie głowy pomaga tym, którzy dopuszczają się zła” – mówił Marek Edelman. I to zdanie należy do najważniejszych elementów edukacji Centrum Dialogu w Roku Marka Edelmana, ale też w ciągu całej działalności instytucji. Podobnie jak jego słowa z ostatniej książki wydanej w 2009 roku we współpracy z Paulą Sawicką pt. *I była miłość w getcie*: „Musimy uczyć w szkołach, w przedszkolach, na uniwersytetach, że zło jest złem, że nienawiść jest złem i że miłość jest obowiązkiem. Musimy walczyć ze złem tak, żeby ten, który czyni zło, zrozumiał, że nie będzie dla niego litości”.

2. Rozumieć współczesność// Understand Today

Obok poznawania przeszłości Centrum Dialogu im. Marka Edelmana stawia sobie za cel poruszanie najważniejszych tematów, które dotyczą współczesności. Rozumienie mechanizmów, które rządzą dniem dzisiejszym, jest być może nawet trudniejszym zadaniem w edukacji niż zgłębianie historii. I staramy się to robić.

W latach 2020-2025 program edukacyjny – który jest bardzo bogaty i atrakcyjny (oferta edukacyjna znajduje się na stronie Centrum Dialogu) – zostanie poszerzony o szereg nowych lekcji, warsztatów, tematów związanych ze współistnieniem obok siebie przedstawicieli różnych wyznań, języków i kultur, także we współczesnej Europie i Polsce. Już rozpoczęliśmy ścisłą współpracę z Uniwersytetem Łódzkim. Studenci różnych krajów studiujący w Łodzi, a także mieszkający w Łodzi obcokrajowcy, będą przychodzić na lekcje z młodzieżą, by opowiedzieć o swoich krajach, ale także opowiedzieć o trudnościach, z jakimi się spotykają w Polsce. Takie lekcje, wykłady i warsztaty wzbogacą ofertę edukacyjną Centrum Dialogu, ale także pogłębią współpracę ze środowiskami coraz liczniej mieszkającymi w Łodzi. Podobne spotkania w sposób cykliczny planowane są dla dorosłych. Zapoczątkowane zostały w 2019 roku dyskusją panelową „Łódź nie tylko 4 kultur”, w której rozmawialiśmy z baletmistrem z Litwy, architektem z Holandii, filmowcem z Francji i tłumaczką z Hiszpanii, zorganizowaną w ramach Festiwalu Łódź Czterech Kultur. Sam festiwal powinien także opierać się na tych dwóch filarach. Bazując na czterech tradycyjnych łódzkich kulturach, które stały się zaczynem festiwalu zbudowanego w 2002 roku przez Witolda Knychalskiego, rozwijać go poprzez pokazywanie współczesnych kultur, które tworzą miasto, zapraszając jako kuratorów poszczególnych sekcji także mieszkających w Łodzi muzyków, tancerzy, pisarzy czy filmowców, którzy przyjechali do Łodzi z różnych zakątków świata

3. Budować przyszłość// Create Future

Historia II wojny światowej, a zwłaszcza łódzkiego getta, historia Polski, Łodzi, a nawet historia dzielnicy, na terenie której znajduje się Centrum Dialogu, pozwalają rozmawiać zarówno o przeszłości, jak i o ważnych tematach współczesnych. Tych wielkich i tych lokalnych, które budują społeczność i tożsamość miejsca. Musimy pracować na rzecz przyszłości, dlatego jednym z

potężnych i ważnych tematów będzie rozmowa na temat ekologii, troski o losy ludzkości, dbania o nasze najbliższe otoczenie. Najlepiej oddaje tę myśl zapożyczony slogan: „Myśleć globalnie, działać lokalnie”. Tutaj będziemy ściśle współpracować z organizacjami pozarządowymi. Będziemy też działać bardzo blisko i wspólnie z mieszkańcami przystępując do ważnych akcji na rzecz ratowania Ziemi i przeciwdziałania zmianom klimatycznym.

Bałuty stały się inspiracją wielu międzynarodowych projektów, które są realizowane we współpracy z Centrum Dialogu. W 2015 roku rozpoczął się projekt „Rethinking Memory Culture”, podczas którego studenci sztuk wizualnych, dziennikarstwa, kulturoznawstwa, filmu i animacji z Polski, Niemiec i Norwegii, zastanawiają się, w jaki sposób przekazywać następnym pokoleniom pamięć o łódzkim getcie i jak włączyć w te działania lokalną społeczność. Efektem corocznych warsztatów są studenckie projekty artystyczne, które zostaną zaprezentowane na wystawie „Memory Dialogues” jesienią 2019 r., ale poszczególne prace przygotowywane także przez wykładowców powstawały stopniowo, m.in. „This Is a Human Being” norweskiej artystki wizualnej Hilde Kramer. W 2017 r. w Centrum Dialogu otwarta została jej wystawa „Remembrance through Stones” [Słuchając kamieni], będąca kolejnym etapem projektu.

W 2017 roku norweski artysta Geir Goosen rozpoczął pracę nad projektem „This is not a ghetto, it's my home”. Zamierza przepracować traumę getta wraz z mieszkańcami dzielnicy. Próba podjęcia tego niełatwego tematu był już wcześniej projekt Katarzyny Tośty pt. „Dzieci Bałut – murale pamięci” realizowany od 2012 roku przez stowarzyszenie Na Co Dzień i od Święta, którego Centrum Dialogu od początku było merytorycznym partnerem. W ciągu siedmiu edycji na murach bałuckich domów w nowatorski sposób opowiedziana została historia dzieci polskich, żydowskich i romskich, które znalazły się w getcie łódzkim, obozie cygańskim czy obozie przy ul. Przemysłowej. Obrazy dzieci naturalnej wielkości zostały wykonane przez Piotra Saula przy współpracy Damiana Idzikowskiego. Znalazły się na ścianach kamienic, bloków, szkół. Przez mieszkańców Bałut zostały zaakceptowane i uznane za część krajobrazu dzielnicy, nie są zamalowywane ani niszczone. Większość ich to anonimowe postaci przerysowane z archiwalnych fotografii. Planujemy kampanię w Łodzi na rzecz najbliższego sąsiedztwa, we współpracy z mieszkańcami i lokalnymi działaczami.

Aby budować lepszą przyszłość warto też wzajemnie siebie słuchać. Swoich sąsiadów z podwórka, z bloku, z klasy, tych których spotykamy na ryneczku, w sklepie, w tramwaju. Okaże się, że niektórzy przyjechali z krajów, gdzie toczy się wojna, albo wrócili do ojczyzny po wielu latach tułaczki. Niekiedy prawie nie znają polskiego, inni mówią tylko z lekkim akcentem. Warto poznać historie nowych łódzian. Dowiedzieć się od nich, co w nas Polakach lubią, co ich niepokoi, jakie mają lęki. W 2020 roku i przez kolejne lata w Centrum Dialogu zaczniemy projekt zbierający historie naszych nowych współmieszkańców, łódzian z wyboru lub konieczności. We współpracy z pracownikami Uniwersytetu Łódzkiego oraz międzynarodowych instytucji zajmujących się międzykulturowością – stworzymy w Łodzi miejsce dialogu kultur, które mam nadzieję trafi do europejskiej sieci takich instytucji zajmujących się interkulturowością. Centrum Dialogu współtworząc przyjazne miejsce spotkania i rozmowy będzie pomagać wzajemnie poznawać się i oswajać łódzianom oraz coraz liczniej przybywającym tu cudzoziemcom.

Festiwal Łódź Czterech Kultur

W latach 2020-2025 Festiwal, który w ostatnich latach odbudowuje swoją markę, powinien stać się bardzo ważną częścią całorocznego funkcjonowania Centrum Dialogu i być istotnym elementem strategii instytucji i strategii miasta. Kuratorzy gościnni – z Polski i zagranicy - powinni być wybierani do konkretnych zadań, np. jednego spektaklu, albo wystawy. Ale idea powinna być wybrana i wypracowana wcześniej. Kuratorzy powinni zaproponować coś specyficznego dla Łodzi, nie tylko zbiór gotowych produkcji. Powinna powstać co roku produkcja site specific, która wykorzystuje przestrzeń Łodzi, miejsca, które są unikalne i uniwersalne (jak „Hotel Savoy” Teatru Nowego w 2012 roku czy Kwartet Czterech Kultur zagrany w podziemnej katedrze), który staną się wizytówką tego festiwalu. Unikatowym działaniem, które jest ściśle związane z Łodzią, ale przyciągnie publiczność do Łodzi. Powinno powstać także jedno przedsięwzięcie, które przez cały promuje Łódź w Polsce i za granicą. To może być niewielki koncert, czy spektakl, który może z łatwością wyjechać do Berlina, Paryża czy Kopenhagi. I zawsze powinien jakiś produkt pozostać po festiwalu: może to być płyta, książka, rzeźba, doskonałym przykładem jest Pasaż Róży Joanny Rajkowskiej, który pozostał po jednej z edycji. Hasło festiwalu związane z artystą, wydarzeniem, datą, ideą, myślą przewodnią... powinno być realizowane we współpracy z edukacją, działem wystaw i publikacji, by każdy kolejny festiwal był jednocześnie inauguracją bądź finałem działań edukacyjnych i kulturalnych Centrum, ale projekty mogłyby być związane z rezydencją artystyczną i tworzone we współpracy z innymi instytucjami miejskimi, by festiwal Łódź Czterech Kultur stał się świętem całego miasta i wszystkich mieszkańców.

Każdy festiwal powinien też mieć swoich dziennikarzy//bloggerów zaproszonych z Polski i zagranicy, których zadaniem będzie opisanie Łodzi w kontekście tematu, któremu festiwal jest dedykowany, ich teksty mogłyby się złożyć na opowieść o współczesnej Łodzi i jej mieszkańcach.

Przykładowo w 2020 roku, w 75. rocznicę zakończenia wojny, chciałabym przypomnieć Łódź 1945, która narodziła się na nowo. Łódź, która właśnie wtedy przestała być Łodzią czterech kultur, a stała się nowym miastem. Jednocześnie na kilka lat stała się stolicą Polski. To w Łodzi startowały wszystkie powojenne ważne przedsięwzięcia, wtedy narodziła się Wytwórnia Filmów Fabularnych, tutaj zaczynały odradzać się teatry, wyższe uczelnie, wydawane były ogólnopolskie gazety. Warto przypomnieć tę Łódź, ale nie zamknąć się w historii, a pokazać, co dziś z tego zostało, co na stałe weszło w tożsamość Łodzi, co „wymigrowało”. Co się stało w końcy z tymi przedwojennymi mieszkańcami. Chciałabym też, aby w ramach festiwalu 2020 zagrany został w Łodzi - w niezwyklej przestrzeni miasta - wielki koncert na rzecz pokoju. Cały program musi mieć różne aspekty i warto do niego zaprosić inne instytucje.

INNE PROPOZYCJE NA KADENCJĘ 2020-2025

CYKLICZNY ZJAZD ŁODZIAN, byłych mieszkańców Łodzi, a głównie już dzieci i wnuków tych, co z Łodzi przymusowo czy z własnej woli wyjechali. Nawiązanie do poprzednich zjazdów, ale w nieco inny sposób. Cykliczna impreza organizowana w czasie wakacji połączona z warsztatami, poznawaniem miasta i regionu, nauką języka polskiego, koncertami, projekcjami filmów, wycieczkami, której finałem byłby Festiwal Łódź Czterech Kultur. Oferta dla łodzian i dla turystów.

Impreza organizowana – koordynowana – wspólnie z innymi instytucjami w mieście, aby była to jednocześnie ciekawa i kusząca oferta wakacyjna dla przyjezdnych i dla mieszkańców. Pierwszy mógłby mieć miejsce w roku 2021 – w 200-lecie wytyczenia osady sukienniczej nazwanej Nowym Miastem z centralnie położonym ośmiobocznym rynkiem (dziś plac Wolności). Albo w roku 2023 – w 600-lecie nadania praw miejskich Łodzi.

ZJAZD BYŁYCH STUDENTÓW OBCOKRAJOWCÓW. Przez wiele lat wszyscy przyjeżdżający do Polski na studia obcokrajowcy spędzali przynajmniej kilka miesięcy w Łodzi ucząc się języka polskiego w Studium Języka Polskiego dla Obcokrajowców przy Uniwersytecie Łódzkim. Wielu z nich zostało w Łodzi, tu ułożyło sobie życie, wielu wyjechało na studia do innych miast, najwięcej wróciło do swoich krajów. Centrum Dialogu w Łodzi mogłoby zaprosić tych „przyszywanych” łodzian, którzy są ambasadorami Polski w różnych zakątkach świata, w Ameryce Południowej, Afryce czy Azji. Każda uczelnia ma swoich wspaniałych absolwentów, choćby szkoła filmowa w Łodzi. Warto z nimi nawiązać dialog.

Impreza organizowana wspólnie z wyższymi uczelniami Łodzi oraz ambasadami różnych krajów.

SPOTKANIA Z LUDŹMI DIALOGU, ludźmi przyszłości – byłyby to wydarzenia o charakterze promocyjnym dla Łodzi – spotkania z osobistościami świata nauki, kultury, polityki, które odegrały ważną rolę w rozwiązywaniu czy łagodzeniu konfliktów: laureaci Pokojowej Nagrody Nobla, tytułu Człowieka Tolerancji. Połączone z włączeniem ich do grona LUDZI DIALOGU. Ci ludzie mogliby stworzyć nowy Komitet Honorowy Centrum Dialogu, bo niestety wspaniali członkowie Komitetu Honorowego: Władysław Bartoszewski, Amos Oz, Umberto Eco, w ostatnich latach po kolei odchodzili. Chciałabym zapraszać do Łodzi ludzi dialogu ze świata – myślicieli współczesności. Byłoby to wielkie wydarzenie dla Centrum Dialogu, ale dla Łodzi.

FINANSE

Tak szeroka działalność instytucji będzie wymagała nakładów finansowych. Dziś głównym źródłem finansowania działalności Centrum Dialogu jest dotacja podmiotowa z Urzędu Miasta Łodzi. W 2019 roku wynosi ona 1.550.000 zł, co nie pokrywa wszystkich kosztów związanych z działalnością. Od kilku lat zabiegam o zwiększenie dotacji. Chciałabym zwrócić uwagę, że w programie merytorycznym na lata 2015-2019 wyrażałam nadzieję, że dotacja zostanie zwiększona do 2 mln złotych, co wciąż pozostaje w sferze marzeń, ale jest oczekiwanym przez mnie budżetem, który pozwoliłby instytucji łatwiej funkcjonować i skupić się na zadaniach merytorycznych, a nie wyłącznie na walce o przetrwanie. W tej chwili pensje wypłacane pracownikom są bardzo niskie i mam pełną świadomość, że przyszły dyrektor stanie przed koniecznością zbudowania nowego zespołu, bo – ze smutkiem muszę stwierdzić, tak niski budżet nie pozwala godziwie opłacać pracowników i będą szukać lepiej płatnych stanowisk, a zmniejszenie zatrudnienia nie wchodzi w grę, bo mniejszym zespołem działalności tak różnorodnej nie można prowadzić.

Mimo powyższego stwierdzenia mam jednak całkowitą świadomość, że konieczne jest poszukiwanie środków dodatkowych i będę to robić. Ale znacznie łatwiej jest – co potwierdza moje wieloletnie doświadczenie i co jest oczywiste – znaleźć sponsorów czy dofinansowanie na projekty artystyczne. Centrum zdobywa dodatkowe fundusze na działalność statutową poprzez:

1. **Dotacje celowe Urzędu Miasta Łodzi** – przyznawane głównie na duże wydarzenia i projekty, np. Festiwal Łódź Czterech Kultur (od 2017 roku jest to dotacja stała, 1.200.000 zł), wystawy (np. w 2018 roku na projekt „Człowiek za burtą. Łodzianie 50 lat po Marcu” dotyczącą wydarzeń Marca 1968 roku czy w 2019 roku na wystawę „Marek Edelman. Człowiek”, czy obchody rocznicy Litzmannstadt Getto).
2. **Dotacje ze źródeł zewnętrznych** – co roku Centrum pozyskuje dofinansowania zewnętrzne, pochodzące głównie z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Muzeum Historii Polski, Fundacji Taubego, Narodowego Centrum Kultury i innych instytucji publicznych, działających w sektorze kultury i nie tylko, np. Ambasady Izraela, Ambasady Niemiec, Instytutu Francuskiego i innych. Tylko w 2019 r. zdobyliśmy 683.710 zł z programów dotacyjnych na działalność Centrum oraz 590.390 na Festiwal Łódź 4 Kultur.
3. **Sponsorzy** – celem realizacji szczególnych projektów, instytucja pozyskuje środki pochodzące ze sponsoringu. Ma to miejsce głównie przy wydarzeniach artystycznych jak festiwale, koncerty, wystawy, wydawnictwa, etc.
4. **Usługi promocyjne** – świadczone głównie podczas wydarzeń artystycznych, z których środki przekazywane są w głównej mierze na realizację wydarzenia.
5. **Najmy** – Centrum posiada budynek umożliwiający wynajem powierzchni podmiotom zewnętrznym. Jest to głównie wynajem sali audytoryjnej i sal seminaryjnych oraz foyer budynku. Jednak ze względu na dużą liczbę własnych wydarzeń dzieje się to sporadycznie. Stałym najemcą – jest też firma prowadząca kawiarnię.
6. **Opłaty** – Centrum niemal 100% swoich wydarzeń udostępnia publiczności i uczestnikom bezpłatnie (są to działania mając charakter edukacyjny, upowszechniające wiedzę historyczną, często dotyczącą traumatycznych wydarzeń). Opłaty pobierane są głównie w przypadku organizowanych wycieczek, niektórych warsztatów i dużych wydarzeń artystycznych (koncerty i spektakle realizowane poza siedzibą Centrum, np. w ramach Festiwalu Łódź Czterech Kultur).. Pozyskane środki w większości pokrywają koszty wydarzenia.
7. **Darowizny**: środki przekazane przez Darczyńców przeznaczone są na działalność instytucji (jeśli Darczyńca nie wskaże inaczej), bądź na konkretny cel // projekt. Na przykład Goldie Morgentaler przeznaczyła 5000 dolarów na przekład z jidysz powieści swojej matki Chavy Rosenfarb.

Centrum Dialogu będzie w kolejnych latach zabiegać zarówno o środki publiczne, jak i od prywatnych sponsorów, planowane są staranie o środki europejskie z programu „Kreatywna Europa” i „Erasmus Plus” oraz innych programów europejskich. Już prowadzone są rozmowy z partnerami z Norwegii i Niemiec o podjęciu wspólnych przedsięwzięć dotyczących pamięci Europy w kolejnych latach. Inny europejski projekt dotyczący emigrantów będzie składany przez współpracujących z Centrum animatorów.

W latach 2020-2025 będę zabiegać o znalezienie sponsora/fundatora na stworzenie nowej przestrzeni w obrębie budynku Centrum Dialogu - już w tej chwili, gdy funkcjonuje Biuro festiwalu Łódź Czterech Kultur (brakuje miejsca dla pracowników). Będziemy też starali się w większym stopniu skorzystać z deklaracji prywatnych darczyńców (do tej pory te działania nie były zbyt intensywne, choć tylko w 2019 roku udało się Centrum Dialogu otrzymać kilka darowizn. Aby to zintensyfikować należy podjąć działania znalezienia partnerskiej instytucji w USA, co będę się starała zrobić.

Od 2020 roku stopniowo wprowadzane będą opłaty za niektóre usługi edukacyjne (dla wycieczek zagranicznych, dla grup zorganizowanych). Planowane są także komercyjne: kursy językowe, szkoły letnie i warsztaty rodzinne.

Koncerty muzyczne w Centrum Dialogu będą też miały częściowo komercyjny charakter, by zwrócić się część poniesionych na nie kosztów – w ostatnich miesiącach udało nam się zdobyć fortepian, który otwiera nowe szanse działań artystycznych w przestrzeni instytucji. Planuję stworzenie stałego muzycznego działania w siedzibie Centrum.

PROMOCJA

Podejmowane przez Centrum Dialogu działania promocyjno-informacyjne są odpowiednie do prowadzonych przez nas zadań i możliwości. Ze względu na brak środków na kampanię reklamową stawiamy nacisk na dobre kontakty z dziennikarzami, stałą obecność w mediach tradycyjnych i społecznościowych. Odrębną promocję ma tylko Festiwal Łódź 4 Kultur, dom którego została zatrudniona profesjonalna firma PR. W 2019 roku udało się też otrzymać dodatkowe fundusze na promocję Roku Marka Edelmana.

* Strona internetowa Centrum Dialogu znajduje się pod adresem www.centrumdialogu.com. W 2018 roku odwiedziło ją ponad 35 tysięcy użytkowników, strona miała 139 567 odsłon. Strona internetowa Festiwalu Łódź Czterech Kultur znajduje się pod adresem www.4kultury.pl. W roku 2017 odwiedziło ją około 12.000 osób, liczba odsłon wyniosła 57.937;

* Konto facebook Centrum Dialogu im. Marka Edelmana lubi 10 590 osób; konto festiwalu lubi 12903 osób;

* Liczba osób śledzących konto Instagram Centrum Dialogu w roku 2018 wyniosła 4773, a Instagram Festiwalu śledzi 1234 osób;

* W roku 2018 konto youtube Centrum Dialogu miało 180 subskrypcji.

KONCEPCJA ORGANIZACYJNA DZIAŁALNOŚCI

Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi w latach 2020-2025

O ile nie zmieni się w sposób znaczący finansowanie instytucji i wysokość dotacji podmiotowej nie ulegnie zmianie, struktura organizacyjna Centrum Dialogu nie zostanie zmieniona. Centrum Dialogu zatrudnia zaledwie 18 osób (15,35 etatów), w tym pięć osób tylko do utrzymania budynku. Biorąc pod uwagę jak intensywnie pracujemy (także wieczorami i w weekendy), liczba ta jest zdecydowanie za mała, ale nie możemy sobie pozwolić ani na zatrudnienie dodatkowych osób, ani

na zwiększenie wynagrodzeń nieadekwatnych do wykształcenia i zaangażowania pracowników, ani na zmniejszenie zespołu. Ze względu na brak możliwości godziwego nagradzania pracowników zatrudnionych na etatach, będę starała się jeszcze w większym stopniu pracować na projektach i zatrudnianiu osób do pracy przy konkretnych działaniach i projektach. Tymczasem struktura pozostanie nie zmieniona. Jeśli jednak będzie to możliwe chciałabym zupełnie inaczej zbudować współpracę z Festiwałem Łódź Czterech Kultur, aby był on częścią zespołu, a nie odrębnie zarządzaną strukturą.

LUDZIE

Siłą Centrum Dialogu są ludzie. Zarówno zespół, który pracuje przy przygotowywaniu i programowaniu kolejnych wydarzeń, wzbogacanie oferty, jak i nasza publiczność, która jest różnorodna i stale się rozwija. Kadra Centrum Dialogu to doskonale wykształceni młodzi ludzie, którzy pracują z wielką pasją i oddaniem. Są już ekspertami w swoich dziedzinach, mają doświadczenie, ich dokonania są wysoko cenione – Eliza Gaust jest laureatką *stypendium* artystycznego Prezydenta Miasta Łodzi na realizację projektu "CZATA | Jude 1993-2017", Justyna Tomaszewska w 2019 roku otrzymała Nagrodę Miasta Łodzi, Joanna Ufnalska i Michał Gruda, którzy poza pracą w Centrum, tworzą *Stowarzyszenie* Inicjatyw Miejskich „*Topografie*”, otrzymali odznakę "Za zasługi dla Miasta Łodzi". Mam nadzieję, że mimo skromnych wynagrodzeń będą chcieli nadal pracować z takim zaangażowaniem.

POLITYKA ROZWOJU KULTURY 2020+ DLA MIASTA ŁODZI

Przygotowany przeze mnie autorski program merytoryczny na lata 2020-2025 będzie wpisywał się w Politykę Rozwoju Kultury 2020+ dla Miasta Łodzi, Politykę Rozwoju Edukacji Miasta Łodzi 2020+, Politykę Społeczną 2020+ dla Miasta Łodzi i inne strategiczne dokumenty krajowe i europejskie, m.in. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020 czy Program Pomocy Prawnej dla Uchodźców i Migrantów Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

Jeśli chodzi o Politykę Rozwoju Kultury 2020+ dla Miasta Łodzi będzie wypełniał następujące cele operacyjne:

1.3 Cel operacyjny:

Wspieranie rozwoju współpracy regionalnej i międzynarodowej z obszarów strategicznych.

Działania:

a) wzmacnianie działań z zakresu wymiany regionalnej i międzynarodowej

Działania obejmują szereg programów oraz konferencji mających na celu wymianę doświadczeń w sferze działań na rzecz współpracy międzynarodowej z zakresu kultury. Rozwijaniu współpracy międzynarodowej mają służyć organizowane przez instytucje wizyty studyjne, staże oraz seminaria i spotkania dla przedstawicieli sektora kultury.

Przez ostatnie lata Centrum Dialogu rozwinęło sieć kontaktów międzynarodowych, między innymi z zagranicznymi instytucjami kultury, jednostkami administracyjnymi czy uczelniami wyższymi. W kolejnych latach mam zamiar pogłębić stałą współpracę, jak również nawiązać nowe kontakty,

między innymi z instytucjami zajmującymi się międzykulturowym dialogiem, z instytucjami zajmującymi się cudzoziemcami. Współpraca tego typu jest szansą do rozwoju instytucji i wymiany doświadczeń, co skutkuje podnoszeniu kwalifikacji kadry pracowniczej instytucji.

2.1 Cel operacyjny:

Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców Miasta w kulturze.

Działania:

a) określenie strategii instytucji miejskich z uwzględnieniem:

- potrzeb i oczekiwań odbiorcy,
- programów kształtujących odbiorcę kultury,
- kulturalnej aktywizacji pokolenia 60+,
- wyrównania szans najmłodszych łodzian w dostępie do kultury,

Wychodząc naprzeciw postulatowi, by zwiększać uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych pokolenia 60+, którego oczekiwania są o wiele wyższe, niż jeszcze kilka lat temu, w Centrum Dialogu będą organizowane nie tylko spotkania, ale zwiększy się oferta pokazów filmowych i koncertów, dopasowanych specjalnie dla tej grupy wiekowej, pogłębimy współpracę z Uniwersytetem Trzeciego Wieku, planuję także szereg warsztatów uaktywniających seniorów. Podobnie w przypadku dostępu najmłodszych łodzian do kultury - zostanie zwiększona liczba warsztatów i lekcji dla najmłodszych, wykorzystywane będą gry - doskonałe narzędzia przekazywania wiedzy i inspiracji. Planuję wprowadzić na stałe (początkowo raz w miesiącu, a z czasem może co tydzień warsztaty rodzinne, które już się sprawdzają (w 2019 roku zdobyliśmy dofinansowanie z MKiDN i wyprodukowaliśmy genialną pomoc dydaktyczną – klocki prezentujące 4 świątynie różnych wyznań, które pozwalają nam rozmawiać o różnych religiach i tradycjach z dziećmi i młodzieżą w różnym wieku. Warsztaty będą organizowane we współpracy z przedstawicielami różnych narodowości, które mieszkają w Łodzi pochodzącymi z Ukrainy, Białorusi, Czeczeni, Armenii, z Ameryki Południowej, krajów afrykańskich czy arabskich.

b) prowadzenie edukacji kulturalnej z uwzględnieniem tematyki dziedzictwa Łodzi i regionu
Zakładane jest prowadzenie edukacji kulturalnej, jako uzupełnienie edukacji szkolnej, a także wprowadzenie na stałe programów edukacyjnych dotyczących kultury Łodzi i regionu. Ze względu na cele priorytetowe wskazane jest położenie szczególnego nacisku na edukację w zakresie historii sztuki i architektury, edukację filmową i edukację dotyczącą dziedzictwa Łodzi i regionu. Projekty realizowane w Centrum Dialogu oparte będą głównie o szeroko pojętą kulturę Łodzi i regionu, zarówno pod względem historycznym Łodzi 4 kultur, jak i współczesnym, uwzględniające stale rosnące potrzeby dialogu międzykulturowego, ze względu na napływ do Łodzi różnych mniejszości narodowych i religijnych. Edukacja będzie przebiegała wielotorowo. Zarówno edukacji cudzoziemców o Polsce, Łodzi i kulturowych aspektach. Jak i odwrotnie, to cudzoziemcy będą edukować łodzian i mówić o swoich kulturach, tradycjach, ale i stereotypach.

c) zwiększenie atrakcyjności instytucji miejskich poprzez modernizację i unowocześnienie infrastruktury

Modernizacja infrastruktury jak również jej dostosowanie do oczekiwań odbiorców przyczyni się do zwiększenia uczestnictwa w kulturze. Działania najpilniejsze to wymiana sprzętu komputerowego w bibliotekach na nowoczesny, dostęp do szerokopasmowego Internetu, WIFI, zwiększenie ilości miejsc parkingowych, a przede wszystkim dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Mimo posiadania przez Centrum Dialogu nowoczesnego budynku, który nie wymaga modernizacji na szeroką skalę i jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, przyszłe projekty będą zakładały wykorzystanie najnowszych technologii i środków przekazu, celem podniesienia atrakcyjności i zwiększenia konkurencyjności w stosunku do innych wydarzeń kulturalnych. Z pewnością potrzebna będzie ciągła modernizacja zwłaszcza sprzętu komputerowego i multimedialnych projektorów, ale także udoskonalenie wyposażenia Sali audytoryjnej.

Będę dążyła do tego, by w obrębie istniejącego budynku wygospodarować dodatkową przestrzeń dla pracowników (już w tej chwili, gdy w Centrum funkcjonuje Biuro Festiwalu Łódź 4 Kultur, brakuje miejsca dla wszystkich pracowników). Nie ma też przestrzeni, gdzie mogłaby być Biblioteka i Archiwum z dostępem do tworzonych przez Centrum Baz danych (choćby baza informacji o ludziach posiadających Drzewa pamięci), z których mogliby skorzystać na miejscu nasi goście i stali bywalcy. Na to jednak będą potrzebne dodatkowe środki, o które będę się starała. Rozmowy na temat sfinansowania takiej przestrzeni podjęłam już z biznesmenami, którzy mają łódzkie korzenie i są zainteresowani współpracą z Centrum Dialogu.

4.3 Cel operacyjny:

Profesjonalizacja i otwarcie.

Działania:

a) opracowanie strategii marketingowych w miejskich instytucjach kultury

Współczesne modele zarządzania wymagają od instytucji budowania oferty programowej w oparciu o efektywne wykorzystanie zasobów, zdiagnozowanie odbiorcy oraz powiązanie strategii działania instytucji z działaniami promocyjnymi. Przeprowadzona analiza 26 instytucji miejskich wykazała, że większość z nich nie posiada strategii marketingowych.

W związku ze zmianami, które chcę wprowadzić będę dążyła do opracowania nowej strategii zarządzania instytucją, gdzie znajdzie się miejsce dla współpracujących z Centrum organizacji pozarządowych, wspierających instytucję badaczy i ekspertów oraz strategicznych sponsorów. W pierwszej kolejności będę starała się opracować analizę oczekiwań publiczności.

Mam nadzieję, że przygotowany przeze mnie autorski program merytoryczny prowadzenia Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi w latach 2020-2025 uznany zostanie przez komisję konkursową za interesujący i powierzy mi kierowanie tą instytucją przez kolejne lata.

Joanna Podgórska-Płoch

Łódź, 30 września 2019 r.